

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT

E. TANCHEV

fremSAT den 15. juli 2021¹

Sag C-869/19

L

mod

Unicaja Banco, S.A., tidligere Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, S.A.U.

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Tribunal Supremo (den øverste domstol, Spanien))

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 6, stk. 1 – ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet – dom af 21. december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980) –

tidsmæssig begrænsning af de restituerende virkninger af, at det urimelige kontraktvilkår er erklæret ugyldigt – rækkevidde af den nationale rets efterprøvelse i en appelsag – princippet om forhandlingsgrundsætningen – kongruensprincippet – princippet om forbud mod reformatio in peius – princippet om retskraft – præklusion«

I. Indledning

1. Denne anmodning fra Tribunal Supremo (den øverste domstol, Spanien, herefter »den øverste domstol«) vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler². Den indgår i en appel iværksat i kølvandet på dom afsagt af Store Afdeling den 21. december 2016 i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl.³. Domstolen fandt nærmere bestemt i den dom, at national retspraksis, som fastlagt af den øverste domstol, der fastsatte en tidsmæssig begrænsning af tilbagebetalingen af beløb, som forbrugere med urette havde betalt til banker på grundlag af et urimeligt kontraktvilkår kendt som en »gulvklausul«, var i strid med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, som bestemmer, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugerne, og at der dermed skulle ske fuld tilbagebetaling af disse beløb til forbrugerne i medfør af denne bestemmelse.

2. Problemet i den foreliggende sag skyldes det forhold, at alene banken og ikke forbrugeren iværksatte en appel til prøvelse af førsteinstansens dom, hvorved der blev opstillet en sådan tidsmæssig begrænsning for tilbagebetalingen på grund af national retspraksis, og Domstolen

¹ – Originalsprog: engelsk.

² – EFT 1993, L 95, s. 29.

³ – C-154/15, C-307/15 og C-308/15 (EU:C:2016:980) (herefter »dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl.«). Jf. endvidere punkt 50 i dette forslag til afgørelse.

afsagde først dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. efter udløbet af fristen for at iværksætte en appel, men inden den nationale ret, der skulle behandle appellen, havde afsagt sin dom. Hovedspørgsmålet for Domstolen er derfor, om en national ret, der træffer afgørelse i en appelsag, under disse omstændigheder af egen drift skal fastslå, at hele det beløb, som forbrugeren har betalt med urette, skal tilbagebetales i overensstemmelse med dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. på trods af visse nationale processuelle principper, herunder princippet om forhandlingsgrundsætningen, kongruensprincippet og princippet om forbud mod reformatio in peius, som kan anses for at forhindre den i at gøre dette.

3. Domstolen behandler denne sag parallelt med fire andre sager (C-600/19, C-693/19, C-725/19 og C-831/19), hvori mine forslag til afgørelse fremsættes i dag. Disse sager vedrører spanske, italienske og rumænske anmodninger om præjudiciel afgørelse og omhandler også tilsvarende og potentielt følsomme problemstillinger vedrørende rækkevidden af den nationale rets forpligtelse til af egen drift (ex officio) at undersøge, om kontraktvilkår er urimelige, i overensstemmelse med Domstolens praksis om fortolkning af direktiv 93/13 og forholdet til de nationale processuelle ordninger.

4. Denne sag giver følgelig Domstolen anledning til at udvikle sin praksis om direktiv 93/13, navnlig at afklare problemstillinger vedrørende anvendelsen af disse nationale processuelle principper i forbindelse med domstolskontrollen af urimelige kontraktvilkår i henhold til direktivet.

II. Relevante retsforskrifter

A. EU-ret

5. Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 bestemmer:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

B. Spansk ret

6. Artikel 1303 i Código Civil español (herefter »civillovbogen«) bestemmer:

»Når en forpligtelse er erklæret ugyldig, skal de kontraherende parter gensidigt levere de ting tilbage, der var genstand for kontrakten, inklusive udbytter heraf og prisen med renter, dog med forbehold for nedenstående artikler.«

7. Artikel 216 i Ley de Enjuiciamiento Civil (loven om den civile retspleje herefter »civilprocesloven«) bestemmer:

»De civile domstole afgør sager på grundlag af parternes fremlæggelse af de faktiske omstændigheder, beviser og anbringender, medmindre loven bestemmer andet i særlige tilfælde.«

8. Civilproceslovens artikel 218, stk. 1, bestemmer:

»1. Retsafgørelserne skal være klare og præcise og svare til parternes påstande og øvrige proceskrav, der er fremsat rettidigt under sagen. De indeholder alle de krævede angivelser, domfælder eller frifinder sagsøgte, og afgør alle de tvistepunkter, der er drøftet under sagen.

Uden at fravige sagens genstand, og idet den tager stilling til andre faktiske eller retlige forhold end dem, parterne har villet gøre gældende, træffer retten afgørelse i henhold til de bestemmelser, der finder anvendelse på sagen, selv om disse ikke er blevet korrekt citeret eller påberåbt af sagens parter.«

9. Civilproceslovens artikel 412, stk. 1, bestemmer:

»Når sagens genstand først er fastlagt i stævningen, i svarskriftet eller i givet fald i modkravet, kan parterne ikke efterfølgende ændre den.«

10. Civilproceslovens artikel 465, stk. 5, bestemmer:

»Kendelser eller domme, der afsiges i appel, må alene tage stilling til de punkter og spørgsmål, der er rejst i appelskriftet og, i givet fald, i de i artikel 461 nævnte indsigelses- eller kontraappelskrivelser. Afgørelsen må ikke være til skade for appellanten, medmindre skaden er en følge af, at en kontraappel af den omhandlede afgørelse fra den oprindeligt indstævntes side tages til følge.«

III. Faktiske omstændigheder, retsforhandlinger og det præjudicielle spørgsmål

11. I henhold til forelæggelsesafgørelsen ydede den finansielle institution Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, S.A.U. (herefter »Banco Ceiss«), som senere blev overtaget af Unicaja Banco, S.A. (herefter »Unicaja Banco«), den 22. marts 2006 L, der handlede som en forbruger, et lån på 120 000 EUR mod pant i fast ejendom til køb af hendes bolig. L skulle tilbagebetale lånet over 30 år ved 360 månedlige afdrag.

12. I henhold de generelle betingelser for låneaftalen, som var udarbejdet af Banco Ceiss, var rentesatsen for lånet 3,350% om året det første år, og derefter fandt en variabel rentesats på 0,52% over Euriborsatsen anvendelse⁴. Aftalen indeholdt imidlertid en klausul, hvorefter rentesatsen for lånet aldrig ville falde til under 3% om året (herefter »gulvklausulen«). Da Euriborsatsen faldt betydeligt i 2009, forhindrede klausulen satsen i at falde til under 3% om året.

13. I januar 2016 anlagde L sag mod Banco Ceiss ved Juzgado de Primera Instancia de Valladolid (retten i første instans i Valladolid, Spanien, herefter »retten i første instans«), hvor hun nedlagde påstand om, at gulvklausulen blev erklæret ugyldig, idet den var urimelig på grund af manglende gennemsigtighed i den spanske lovgivning, hvorved direktiv 93/13 blev gennemført. Herudover nedlagde L påstand om, at Banco Ceiss skulle tilbagebetale det samlede beløb, der var betalt med urette i henhold til gulvklausulen. Subsidiært nedlagde L påstand om, at Banco Ceiss skulle tilbagebetale det beløb, der var modtaget i henhold til klausulen, siden den 9. maj 2013.

⁴ – Euribor betyder Euro Interbank Offered rate. Euriborsatserne bygger på de gennemsnitlige rentesatser, hvortil banker låner midler i euro fra hinanden.

14. Ved dom af 6. juni 2016 (herefter »førsteinstansdommen«) udtalte retten i første instans, at gulvklausulen var urimelig på grund af manglende gennemsigtighed, og pålagde Banco Ceiss at tilbagebetale det beløb, der var modtaget siden den 9. maj 2013, med tillæg af renter i medfør af den øverste domstols praksis fastlagt i dom af 9. maj 2013 (nr. 241/2013, herefter »dommen af 9. maj 2013«). Retten pålagde også Banco Ceiss at betale sagsomkostningerne.

15. Den 14. juli 2016 iværksatte Banco Ceiss en appel til prøvelse af dommen til Audiencia Provincial de Valladolid (den regionale domstol i Valladolid, Spanien, herefter »den regionale domstol«). Banco Ceiss anfægtede afgørelsen om at pålægge den at betale sagsomkostningerne, idet L ikke havde fået fuldstændigt medhold, men kun delvist medhold. L anfægtede appellen.

16. Den 21. december 2016 afsagde Domstolen dom i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl.⁵, hvori den i det væsentlige fandt, at artikel 6, stk. 1, direktiv 93/13 er til hinder for national retspraksis, såsom den ved dommen af 9. maj 2013 fastlagte, som tidsmæssigt begrænser de restituerende virkninger af, at et urimeligt kontraktvilkår erklæres ugyldigt, til de beløb, der er betalt med urette efter afsigelsen af den afgørelse, hvorved kontraktvilkåret er erklæret ugyldigt.

17. Ved dom af 13. januar 2017 tog den regionale domstol appellen til følge, idet L kun havde fået delvist medhold, og ophævede afgørelsen om, at Banco Ceiss skulle betale sagsomkostningerne. Retten henviste ikke til dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl., ligesom den heller ikke ændrede afgørelsen i førsteinstansdommen vedrørende de restituerende virkninger af gulvklausulens ugyldighed, fordi dette ikke var genstand for appellen.

18. L har iværksat en kassationsappel til prøvelse af dommen til den øverste domstol. L har til støtte for appellen anført, at dommen, idet den ikke anvendte dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. og ikke af rettens egen drift bestemte, at alle de beløb, der var modtaget i henhold til gulvklausulen, skulle tilbagebetales, tilsidesætter bl.a. bestemmelserne i civillovbogens artikel 1303, som regulerer de restituerende virkninger i tilfælde af kontraktvilkårs ugyldighed, sammenholdt med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, som bestemmer, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren. Banco Ceiss har anfægtet appellen, idet den har påpeget, at eftersom L ikke iværksatte appel til prøvelse af førsteinstansdommen til anfægtelse af den tidsmæssige begrænsning af de restituerende virkninger af gulvklausulens ugyldighed, kunne den regionale domstol ikke bestemme, at tilbagebetalingen skulle omfatte alle de beløb, der er betalt.

19. Den forelæggende ret har forklaret, at den øverste domstol i dommen af 9. maj 2013 udtalte, at gulvklausuler i visse aftaler mellem forbrugere og banker, der var sagsøgt i et gruppesøgsmål, var ugyldige på grund af manglende gennemsigtighed, men retten tidsbegrænsede de restituerende virkninger af disse kontraktvilkårs ugyldighed, idet den fastslog, at disse virkninger ikke fandt anvendelse på betalinger, der var foretaget før datoen for dommens offentliggørelse, dvs. den 9. maj 2013; efterfølgende retspraksis har bekræftet dommen i individuelle søgsmål om genopretning. Derefter fandt Domstolen i dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl., at en sådan tidsmæssig begrænsning i national retspraksis, der blev fastlagt i dommen af 9. maj 2013, var i strid med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13. Fra dom af 24. februar 2017 (nr. 123/2017) har den øverste domstol ændret sin praksis, således at den afspejler dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. Da Domstolen afsagde dommen, behandlede de spanske retter ikke desto mindre adskillige sager vedrørende gulvklausulers ugyldighed, og i sager som den foreliggende, hvor forbrugere enten principalt eller subsidiært nedlagde påstand om tilbagebetaling af beløb, der er betalt med

⁵ – C-154/15, C-307/15 og C-308/15 (EU:C:2016:980).

urette, blev tilbagebetalingen begrænset til betalinger foretaget efter den 9. maj 2013 på grund af den foreliggende nationale retspraksis, og forbrugere iværksatte ikke en appel til prøvelse af domme, som tidsbegrænsede tilbagebetalingen på grund af denne retspraksis.

20. Den forelæggende ret har anført, at den spanske civilproces reguleres af princippet om forhandlingsgrundsætningen, princippet om prækclusion af processuelle skridt, princippet om forbud mod mutatio libelli eller om ændring af påstanden, om kongruensprincippet (principio de congruencia) og, inden for appelsager, princippet om forbud mod reformatio in peius. Som anerkendt i praksis fra Tribunal Constitucional (forfatningsdomstolen, Spanien, herefter »forfatningsdomstolen«), er nogle af disse principper, såsom forbuddet mod reformatio in peius, forankret i retten til effektiv domstolsbeskyttelse, der er knæsat i artikel 24 i den spanske forfatning, som har sit modstykke i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«). Ifølge den forelæggende ret er det åbenlyst, at principperne i denne sag førte den regionale ret til at undlade at fastslå, at de beløb, der var betalt i henhold til guldsklausulen, skulle tilbagebetales fuldt ud, idet L ikke havde iværksat en appel til prøvelse af førsteinstansdommen, som fastslog, at der kun skulle ske tilbagebetaling af beløb, der var betalt efter den 9. maj 2013.

21. Den forelæggende ret har anført, at i henhold til Domstolens praksis er princippet om, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugerne, der er opstillet i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, uforeneligt med fastsættelse af en tidsmæssig begrænsning af tilbagebetalingen af beløb, som en forbruger med urette har betalt i henhold til et urimeligt kontraktvilkår, men dette princip er ikke absolut og er underlagt restriktioner forbundet med god retspleje, såsom retskraft og rimelige tidsfrister for anlæggelse af søgsmål. Den forelæggende ret har i denne henseende anført, at reglen i spansk ret, hvorefter det i en appel er muligt at anfægte de forskellige afgørelser i en dom hver for sig, og hvorefter appelretten, hvis ingen af parterne anfægter en af afgørelserne i dommen, ikke kan ophæve eller ændre den, i nogle henseender svarer til retskraft. Den forelæggende ret er derfor i tvivl om, hvorvidt princippet om forhandlingsgrundsætningen, kongruensprincippet og princippet om forbud mod reformatio in peius, der fremgår af national ret, er forenelige med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, og – efter at Domstolen har afsagt dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. – navnlig om en national ret, der behandler en sag, hvor udelukkende banken har iværksat appel, og ikke forbrugeren, bør bestemme, at der skal ske tilbagebetaling af alle de beløb, der er modtaget i henhold til det urimelige kontraktvilkår, selv om dette stiller banken i en dårligere stilling i strid med princippet om reformatio in peius.

22. Det er under disse omstændigheder, at den øverste domstol har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF til hinder for anvendelsen af det processuelle princip om forhandlingsgrundsætningen, om kongruens og om forbud mod reformatio in peius, som forhindrer den ret, der behandler appelsagen anlagt af banken til prøvelse af en afgørelse, som tidsmæssigt begrænsede tilbagebetalingen af de beløb, der var blevet betalt med urette af forbrugeren på grundlag af en »gulvsklausul«, der er blevet erklæret ugyldig, i at tilkende forbrugeren fuld tilbagebetaling af sådanne beløb og derved forværre appellansens stilling, fordi den nævnte begrænsning ikke er blevet appelleret af forbrugeren?«

23. L, Unicaja Banco, den tjekkiske, den spanske, den italienske og den norske regering samt Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg til Domstolen.

24. Der blev afholdt et fælles retsmøde med sag C-600/19 den 26. april 2021, hvor L, Unicaja Banco, den spanske, den italienske og den norske regering samt Kommissionen fremsatte mundtlige indlæg.

IV. Sammendrag af parternes indlæg

25. L har gjort gældende, at den nationale ret på grundlag af dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. af egen drift skal fastlægge de restituerende virkninger af gulvklausulens ugyldighed under hensyntagen til pligten til at beskytte forbrugere i henhold til direktiv 93/13. Som L anførte i retsmødet, anfægtede hun ikke førsteinstansdommen på grund af national retspraksis, og hvis hun havde gjort det, skulle hun have betalt sagsomkostningerne. L har fra begyndelsen nedlagt påstand om fuldstændig tilbagebetaling, hvorfor sagens genstand ikke er blevet udvidet, og hvad angår den tidsmæssige begrænsning er der ikke blevet vedtaget en endelig afgørelse, hvorfor der ikke er nogen retskraft. L's standpunkt er heller ikke i strid med forbuddet mod reformatio in peius, eftersom dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. skal overholdes; ellers kan L ikke få godtgørelse, og banken beholder beløbene i henhold til det urimelige kontraktvilkår.

26. Unicaja Banco har gjort gældende, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke pålægger en national ret, der behandler en appel, ex officio at drage konsekvenserne af et urimeligt kontraktvilkår, hvis dette medfører en tilsidesættelse af reglen om forbud mod reformatio in peius. Der var intet, som forhindrede L i at iværksætte en appel eller en kontraappel til prøvelse af førsteinstansdommen, og L var ikke blot repræsenteret ved en advokat, men var også bekendt med den kommende dom i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. Reglen om forbud mod reformatio in peius er en del af retten til effektiv domstolsbeskyttelse, der er beskyttet ved artikel 24 i den spanske forfatning, og i henhold til dom af 25. november 2008, Heemskerk og Schaap⁶, kræver direktiv 93/13 ikke, at der ses bort fra reglen. Som Unicaja Banco anførte i retsmødet, overholdes principperne om ækvivalens og om effektivitet, da den nationale retspraksis, som Kommissionen har henvist til, ikke finder anvendelse, og ændringer i retspraksis kan ikke medføre, at retskraftige afgørelser genåbnes.

27. Den tjekkiske regering har gjort gældende, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke er til hinder for anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper, som for så vidt angår appeller også er forbundet med retskraften. Der kan i henhold til Domstolens praksis ikke ses bort fra sådanne principper, selv ikke af hensyn til forbrugerbeskyttelsen, og dom af 11. marts 2020, Lintner⁷, finder anvendelse på denne sag.

28. Den spanske regering har gjort gældende, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med chartrets artikel 47, ikke er til hinder for, at en national ret anvender de omtvistede nationale processuelle principper, som forhindrer, at ugyldigheden af et urimeligt kontraktvilkår får fuld virkning i overensstemmelse med dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl., som blev afsagt efter, at førsteinstansdommen var blevet endelig. Hvis en forbruger, som har undladt at gøre rettidig brug af retsmidlerne i national ret, gives beskyttelse, vil dette tilsidesætte disse principper, og forbuddet mod reformatio in peius bygger på retten til effektiv domstolsbeskyttelse, der er garanteret i chartrets artikel 47. Effektivitetsprincippet er overholdt, idet national ret giver parterne mulighed for at gøre deres rettigheder gældende i første instans og for retten at foretage en ex officio-efterprøvelse af urimelige kontraktvilkår med mulighed for

⁶ – C-455/06 (EU:C:2008:650).

⁷ – C-511/17 (EU:C:2020:188).

iværksættelse af en appel. Som anført i retsmødet vedrører denne sag retskraft, og der kan ikke foretages en gyldig sammenligning med den af Kommissionen omtalte nationale retspraksis, og der er derfor ingen krænkelse af ækvivalensprincippet.

29. Den italienske regering har gjort gældende, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke er til hinder for anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper. Hvis der ikke iværksættes en appel til prøvelse af ugunstige præmisser i førsteinstansdommen, medfører dette i henhold til Domstolens praksis retskraft, som forhindrer, at retten i appellen af egen drift behandler den ukorrekte fortolkning af EU-retten. Dette bringer ikke effektivitetsprincippet i fare, eftersom det står forbrugeren frit at iværksætte en appel, og den efterfølgende ophævelse af national retspraksis eller EU-retspraksis kan ikke begrunde, at der ses bort fra princippet om retskraft. Som den italienske regering fremhævede i retsmødet, skal artikel 6 i direktiv 93/13 påberåbes inden for de i de nationale systemer indførte grænser, hvilket forudsætter overholdelse af nationale processuelle regler, såsom retskraft.

30. Den norske regering har anført, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke er til hinder for anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper, selv når den anfægtede dom indeholder afgørelser, som tilsidesætter direktiv 93/13, forudsat at de frister, som forhindrer forbrugers processuelle skridt, er i overensstemmelse med effektivitetsprincippet. Disse principper beskytter tungtvejende interesser, som EU- og EFTA-medlemsstaterne har til fælles, og som der ikke må ses bort fra ved at udstrække effektivitetsprincippet. Som den norske regering fremhævede i retsmødet, er der, hvis nationale retter fejlfortolker EU-retten og EFTA-retten, andre retsmidler til rådighed, såsom søgsmål om staters ansvar og nationale regler, som giver mulighed for at genåbne afgørelser.

31. Kommissionen har gjort gældende, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper, eftersom principperne om ækvivalens og om effektivitet ikke overholdes. Efter Kommissionens opfattelse vedrører denne sag ikke retskraft, eftersom sagen stadig verserer. Hvad angår ækvivalensprincippet har Kommissionen gjort gældende, at der er fast praksis fra forfatningsdomstolen⁸ og den øverste domstol⁹, hvori det anerkendes, at ex officio-anvendelsen af ufravigelige retsgrundsætninger udgør en undtagelse til de omtvistede principper; henset til, at artikel 6 i direktiv 93/13 anerkendes som en ufravigelig retsgrundsætning, burde den nationale ret have givet bestemmelsen fuldstændig virkning af egen drift uden at være begrænset af disse principper. Hvad angår effektivitetsprincippet har Kommissionen anført, at den strenge anvendelse af de omtvistede principper gør udøvelsen af de ved direktiv 93/13 tillagte rettigheder umulig eller uforholdsmæssig vanskelig, idet den nationale retspraksis afholdt L fra at iværksætte en appel inden for fristen, og denne retlige kontekst, sammenholdt med disse principper, fratog L det eneste retsmiddel, som hun havde til at gøre sine rettigheder gældende i henhold til direktivet. Som Kommissionen anførte i retsmødet, repræsenterer denne sag en usædvanlig situation, og selv om den nationale ret skal drage alle de konsekvenser, der følger af det urimelige kontraktvilkår, er der ingen hindring for retten til forsvar, eftersom retten, inden denne pligt udøves, hører parterne, således at retten til effektive retsmidler sikres under hele sagen.

⁸ – Kommissionen har henvist til dom af 10.3.2008 (nr. 41/2008) og den deri nævnte retspraksis.

⁹ – Kommissionen har henvist til dom af 20.6.2008 (nr. 3257/2008) og af 16.9.2009 (nr. 5696/2009).

V. Bedømmelse

32. Den forelæggende ret har nærmere bestemt spurgt, om artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for anvendelsen af visse principper i national procesret – herunder princippet om forhandlingsgrundsætningen, kongruensprincippet og princippet om forbud mod *reformatio in peius*, der er opstillet i civilproceslovens artikel 216, artikel 218, stk. 1, og artikel 465, stk. 5 – som forhindrer en national ret, der behandler en appel iværksat til prøvelse af en dom, som tidsbegrænsede tilbagebetalingen af de beløb, som en forbruger med urette havde betalt i henhold til et urimeligt kontraktvilkår, i af egen drift at beslutte, at disse beløb skal tilbagebetales fuldt ud i overensstemmelse med dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl., fordi forbrugeren ikke havde anfægtet begrænsningen.

33. Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, omhandler spørgsmålet samspillet mellem forpligtelsen i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, hvorefter en national ret, herunder en appelret, af egen drift skal undersøge, om kontraktvilkår er urimelige, og drage alle de konsekvenser af en konklusion om, at et kontraktvilkår er urimeligt, på den ene side, og anvendelsen af flere principper i national procesret, som regulerer sager, der er anlagt i henhold til direktivet, på den anden. Princippet om forhandlingsgrundsætningen betyder i store træk, at det er parterne, der anlægger eller afslutter sagen samt bestemmer sagsgenstanden¹⁰. Princippet er forbundet med princippet om kongruens, for så vidt som retten skal sikre, at afgørelser er i overensstemmelse med parternes påstande¹¹. Herudover må en part, der indbringer en sag for en højere ret, såsom en appel, i overensstemmelse med princippet om forbud mod *reformatio in peius* ikke stilles i en værre situation, end hvis parten ikke havde anlagt sagen¹².

34. For at besvare det i denne sag stillede spørgsmål vil jeg først fremsætte en indledende bemærkning om den mulige relevans af chartrets artikel 47 i denne forbindelse (afsnit A). Jeg vil derefter se på Domstolens praksis vedrørende den nationale rets *ex officio*-efterprøvelse af urimelige kontraktvilkår i henhold til direktiv 93/13, herunder dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. (afsnit B) og anvendelsen af de i denne retspraksis udviklede principper på omstændighederne i denne sag (afsnit C).

35. På grundlag af denne bedømmelse er jeg nået til den konklusion, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, i lyset af effektivitetsprincippet, er til hinder for anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper på omstændighederne i denne sag.

A. Indledende bemærkning

36. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen og af indlæggene fra Unicaja Banco og den spanske regering, at det i denne sag stillede spørgsmål vedrører spørgsmålet om, hvorvidt visse nationale processuelle principper, som bygger på retten til effektiv domstolsbeskyttelse, der er garanteret i artikel 24 i den spanske forfatning, og som har sit sidestykke i chartrets artikel 47, er forenelige med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13. Den spanske regering har også angivet, at chartrets artikel 47 skal tages i betragtning ved besvarelsen af spørgsmålet.

¹⁰ – Jf. i denne henseende mit forslag til afgørelse Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, punkt 43).

¹¹ – Jf. i denne henseende D. Muñoz-Perea Piñar, »Ámbito del principio de congruencia a la luz de la jurisprudencia de la Sala Primera del Tribunal Supremo«, *Noticias Jurídicas*, 2020.

¹² – Jf. i denne henseende generaladvokat Trstenjaks forslag til afgørelse Les Éditions Albert René mod KHIM (C-16/06 P, EU:C:2007:728, punkt 35 og 36).

37. I henhold til fast retspraksis knæsætter chartrets artikel 47, som udgør en bekræftelse af princippet om effektiv retsbeskyttelse, retten til effektive retsmidler for en domstol for enhver person, hvis EU-retligt sikrede rettigheder og friheder er blevet krænket¹³. Det er ubestridt, at chartrets artikel 47 finder anvendelse, idet den omtvistede nationale lovgivning er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 93/13 og dermed udgør en gennemførelse af EU-retten i henhold til chartrets artikel 51, stk. 1¹⁴.

38. Som jeg har redegjort for i detaljer i punkt 59 og 60 i mit parallelle forslag til afgørelse i sagerne C-693/19 og C-831/19, er der i Domstolens praksis vedrørende direktiv 93/13 et særligt forhold mellem chartrets artikel 47 og effektivitetsprincippet, som også omfatter medlemsstaternes forpligtelse til at sikre domstolsbeskyttelse af rettigheder i henhold til EU-retten (jf. punkt 45 i dette forslag til afgørelse)¹⁵. Domstolen har i denne henseende fastslået, at medlemsstaternes forpligtelse til at sikre effektiviteten af de rettigheder, som direktiv 93/13 medfører for borgerne, indebærer et krav om effektiv domstolsbeskyttelse, hvilket også er sikret ved chartrets artikel 47, der bl.a. gælder med hensyn til de detaljerede processuelle regler vedrørende søgsmål, der støttes på sådanne rettigheder¹⁶.

39. Som Domstolens praksis vedrørende direktiv 93/13 indtil videre har vist, forekommer chartrets artikel 47 endvidere i vidt omfang at støtte eller supplere effektivitetsprincippet i forbindelse med bedømmelsen af nationale processuelle reglers overensstemmelse med direktivets krav. F.eks. spiller chartrets artikel 47 i denne forbindelse en rolle i sager om adgang til effektiv retsbeskyttelse, således at parter kan udøve deres rettigheder i henhold til direktiv 93/13¹⁷, og i sager vedrørende en retfærdig rettergang, såsom overholdelsen af princippet om ligestilling af parterne og audi alteram partem, i forbindelse med retssager, hvor det er omtvistet, om kontraktvilkår er lovlige i henhold til direktivet¹⁸.

40. I denne sag er det ubestridt, at parterne har fået adgang til effektive retsmidler, således at de kan gøre deres rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende. Som Kommissionen har angivet, forekommer den nationale rets forpligtelse til at drage alle konsekvenser af det urimelige kontraktvilkår i henhold til direktivets artikel 6, stk. 1, heller ikke at udgøre en forhindring for retten til forsvar under omstændighederne i denne sag. Herudover skal det påpeges, at Domstolen i dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. byggede sin begrundelse på artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 og fandt det ufornuddent at træffe afgørelse om chartrets artikel 47 i denne forbindelse¹⁹. Henset til, at der ikke er fremsat selvstændige argumenter vedrørende chartrets artikel 47 for Domstolen, og at de forhold, der indtil videre er rejst i denne sag, ikke har omhandlet chartrets artikel 47, forekommer det mig derfor, at der ikke er grund til at gøre det her.

¹³ – Jf. dom af 20.4.2021, Republika (C-896/19, EU:C:2021:311, præmis 40).

¹⁴ – Jf. i denne henseende dom af 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, præmis 47), jf. også generaladvokat Szpunars forslag til afgørelse Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, punkt 83 og 84).

¹⁵ – Jf. i denne henseende generaladvokat Szpunars forslag til afgørelse Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, punkt 85-97). Jf. endvidere f.eks. A. van Duin, »Metamorphosis? The Role of Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC«, *Journal of European Consumer and Market Law*, bind 6, 2017, s. 190-198.

¹⁶ – Jf. dom af 10.6.2021, VB m.fl. (C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 29).

¹⁷ – Jf. bl.a. dom af 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, navnlig præmis 59), af 10.9.2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, navnlig præmis 45, 47 og 66), og af 21.12.2016, Biuro podróży »Partner« (C-119/15, EU:C:2016:987, præmis 23-47), sammenholdt med dom af 27.2.2014, Pohotovostí (C-470/12, EU:C:2014:101, præmis 36-57).

¹⁸ – Jf. bl.a. dom af 21.2.2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, præmis 29-36), af 17.7.2014, Sánchez Morcillo og Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, præmis 21-51), og af 29.4.2021, Rzecznik Praw Obywatelskich (C-19/20, EU:C:2021:341, præmis 91-99), sammenholdt med kendelse af 16.7.2015, Sánchez Morcillo og Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, præmis 23-50).

¹⁹ – Jf. dom af 21.12.2016 (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 42, 75 og 76).

B. Domstolens relevante praksis om nationale retters ex officio-efterprøvelse af urimelige kontraktvilkår

41. Det bør erindres, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 pålægger medlemsstaterne at fastsætte, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren²⁰. Herudover pålægger direktivets artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, medlemsstaterne at sikre, at der findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler til ophør²¹. Selv om disse bestemmelser har givet anledning til omfattende retspraksis, vil jeg opridse de gældende principper, der kan udledes af retspraksis om eksistensen og rækkevidden af den nationale rets pligt til ex officio at efterprøve, om kontraktvilkår er urimelige, sammen med dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl., som er mest relevante for min bedømmelse i denne sag.

1. Eksistensen af den nationale rets pligt til ex officio-efterprøvelse

42. I henhold til fast retspraksis hviler den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at den pågældende kan øve nogen indflydelse på disses indhold²². For at sikre den ved direktiv 93/13 tilsigtede beskyttelse kan den manglende ligevægt mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende alene ophæves ved positive foranstaltninger, der er uafhængige af kontraktparterne selv²³. I lyset af arten og vigtigheden af den almene interesse, der ligger bag den beskyttelse, som direktiv 93/13 tillægger forbrugere, skal den nationale ret derfor af egen drift tage stilling til, om et kontraktvilkår er urimeligt, og derved afhjælpe den manglende ligevægt mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende, når den råder over de oplysninger vedrørende de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver²⁴.

2. Rækkevidden af den nationale rets pligt til ex officio-efterprøvelse

43. Hvad angår en national rets opfyldelse af denne forpligtelse i en appelsag fremgår det af lige så fast retspraksis, at de processuelle regler for sagsanlæg til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne, i mangel af EU-retlige bestemmelser henhører under medlemsstaternes nationale retsorden, forudsat at sådanne regler ikke er mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer i national ret (ækvivalensprincippet), eller gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der er tillagt ved EU-retten (effektivitetsprincippet)²⁵.

44. Hvad angår ækvivalensprincippet tilkommer det den nationale ret, som har direkte kendskab til de nærmere processuelle regler for søgsmål i den nationale retsorden, at efterprøve overholdelsen af ækvivalensprincippet under hensyntagen til deres genstand, grundlag og

²⁰ – Jf. dom af 27.1.2021, Dexia Nederland (C-229/19 og C-289/19, EU:C:2021:68, præmis 57). Jf. også 21. betragtning til direktiv 93/13.

²¹ – Jf. dom af 9.7.2020, Raiffeisen Bank og BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 og C-699/18, EU:C:2020:537, præmis 52).

²² – Jf. dom af 27.6.2000, Océano Grupo Editorial og Salvat Editores (C-240/98 – C-244/98, EU:C:2000:346, præmis 25), og af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia (C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 49).

²³ – Jf. dom af 9.11.2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, præmis 48), og af 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, præmis 25).

²⁴ – Jf. dom af 4.6.2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, præmis 32), og af 4.6.2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, præmis 37).

²⁵ – Jf. dom af 30.5.2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, præmis 29).

væsentligste bestanddele²⁶. Domstolen har i denne henseende fastslået, at artikel 6 i direktiv 93/13 skal anses for ligeværdig med nationale regler, der inden for den interne retsorden har rang af ufravigelige²⁷. Det følger heraf, at når en national retsinstans, der træffer afgørelse i en appelsag, i henhold til nationale processuelle regler har en mulighed for eller en pligt til af egen drift at foretage en bedømmelse af gyldigheden af en retsakt på baggrund af nationale ufravigelige retsgrundsætninger, selv om dette retsspørgsmål ikke blev rejst i første instans, må den ligeledes udøve denne kompetence med henblik på af egen drift og på baggrund af kriterierne i direktiv 93/13 at foretage en bedømmelse af, om et kontraktvilkår er urimeligt²⁸.

45. Hvad angår effektivitetsprincippet har Retten fundet, at hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel regel gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder procedurens forløb og særlige kendetegn, sammen med i givet fald de principper, der ligger til grund for den nationale retsplejeordning, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling²⁹. Domstolen har i denne forbindelse fastslået, at behovet for at overholde dette princip ikke kan strækkes så vidt, at der skal kompenseres for forbrugers fuldstændige passivitet³⁰.

46. Endvidere har Domstolen anerkendt, at forbrugerbeskyttelsen ikke er absolut, og at EU-retten ikke pålægger en national ret at undlade at anvende interne processuelle regler, der tillægger en afgørelse retskraft, selv om dette gør det muligt at afhjælpe en tilsidesættelse af en bestemmelse i direktiv 93/13, uanset dennes karakter³¹. Domstolen har faktisk fremhævet betydningen af princippet om retskraft i både Unionens retsorden og i de nationale retsordener, og at det er påkrævet, at retsafgørelser, der er blevet endelige, efter at de hjemlede appelmuligheder er udnyttet, eller efter at appelfristerne er udløbet, af hensyn til at sikre en stabil retstilstand og stabile retlige relationer som retsplejehensyn ikke længere kan anfægtes³².

47. F.eks. fandt Domstolen i dom af 6. oktober 2009 i Asturcom Telecomunicaciones-sagen³³ navnlig, at nationale regler, som fastsætter en frist på to måneder, hvorefter en voldgiftskendelse blev endelig og dermed retskraftig, hvis ikke der inden udløbet af denne frist blev anlagt et annullationssøgsmaal, var i overensstemmelse med effektivitetsprincippet, idet Domstolen bemærkede, at dette princip ikke kunne strækkes så vidt, at det skal kompensere for forbrugers fuldstændige passivitet ved ikke at have anlagt noget søgsmaal for at gøre vedkommendes rettigheder gældende.

48. Domstolen fandt derimod i dom af 18. februar 2016 i Finamadrid EFC-sagen³⁴, at national lovgivning, som fastsatte princippet om retskraft i forbindelse med betalingspåkravsproceduren, var i strid med effektivitetsprincippet, henset til, at afgørelsen fra den myndighed, som afsluttede betalingspåkravsproceduren, blev retskraftig, hvilket gjorde det umuligt at kontrollere, om

²⁶ – Jf. dom af 20.9.2018, Danko og Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, præmis 40).

²⁷ – Jf. dom af 17.5.2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, præmis 35).

²⁸ – Jf. dom af 30.5.2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, præmis 30).

²⁹ – Jf. dom af 22.4.2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, præmis 53).

³⁰ – Jf. dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 62).

³¹ – Jf. dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 68).

³² – Jf. dom af 26.1.2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 46).

³³ – C-40/08 (EU:C:2009:615, præmis 34-48).

³⁴ – C-49/14 (EU:C:2016:98, præmis 45-55).

kontraktvilkårene var urimelige, på tvangsfuldbyrdsesetidspunktet, blot fordi forbrugeren ikke fremsatte en indsigelse inden for den fastsatte frist, og der var en betydelig risiko for, at forbrugeren ikke ville gøre det.

3. Dommen i sagen *Gutiérrez Naranjo m.fl.*

49. Hvad endelig angår de konsekvenser, der skal drages af en konstatering af, at et kontraktvilkår er urimeligt, har Domstolen fastslået, at det i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 påhviler den nationale ret at udelukke anvendelsen af det urimelige kontraktvilkår, således at det ikke binder forbrugeren, medmindre forbrugeren gør indsigelse imod nævnte vilkår³⁵. Den nationale ret skal drage alle de konsekvenser, der ifølge national ret følger af en konstatering af, at kontraktvilkåret er urimeligt, med henblik på at nå det resultat, der er fastsat i bestemmelsen³⁶.

50. Det bør i denne henseende gøres klart, at Domstolen i dommen i sagen *Gutiérrez Naranjo m.fl.*³⁷ udtalte, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for national retspraksis, såsom den ved dommen af 9. maj 2013 fastlagte, der tidsbegrænser de restituerende virkninger af annullationen af et urimeligt kontraktvilkår til beløb, der er betalt med urette i henhold til et sådant kontraktvilkår, til efter afsigelsen af den afgørelse, hvori den urimelige karakter blev fastslået. Domstolen fastslog navnlig, at et urimeligt kontraktvilkår i princippet skal anses for aldrig at have eksisteret, hvorfor det ikke kan have nogen virkning over for forbrugeren. En retslig konstatering af, at et sådant vilkår er urimeligt, skal følgelig principielt have den virkning, at den retlige situation og de faktiske forhold, som forbrugeren ville have befundet sig i uden det nævnte vilkår, genoprettes. Den nationale rets forpligtelse til at tilsidesætte et urimeligt kontraktvilkår, der pålægger betaling af beløb, der viser sig at være uretmæssige, medfører følgelig i princippet en dertil svarende pligt til tilbagebetaling af de samme beløb. Domstolen fremhævede, at national ret ikke må påvirke indholdet af den ret, som forbrugere er tillagt i henhold til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, hvorefter de ikke er bundet af et urimeligt kontraktvilkår, negativt.

51. Det følger derfor af ovenstående retspraksis, at direktiv 93/13 ikke pålægger medlemsstaterne at vedtage en bestemt processuel ordning for de nationale retters ex officio efterprøvelse af urimelige kontraktvilkår, forudsat at de overholder deres forpligtelser i henhold til EU-retten, herunder ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet. Endvidere er forbrugerbeskyttelsen ifølge Domstolens praksis ikke absolut, men det er de nationale processuelle principper, der regulerer søgsmål, hvori urimelige kontraktvilkår skal bedømmes i henhold til direktivet, heller ikke. Som det fremgår af de i punkt 47, 48 og 50 i dette forslag til afgørelse nævnte domme, har Domstolen en afbalanceret tilgang til samspillet mellem nationale processuelle regler og kravene i direktiv 93/13 samtidig med, at den sikrer, at sådanne regler ikke bringer den med direktivet indførte forbrugerbeskyttelsesordning i fare.

52. Det er i lyset af disse principper, der er udviklet i Domstolens praksis, at omstændighederne i den foreliggende sag skal undersøges.

³⁵ – Jf. dom af 3.3.2020, *Gómez del Moral Guasch* (C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 58).

³⁶ – Jf. dom af 25.11.2020, *Banca B.* (C-269/19, EU:C:2020:954, præmis 43).

³⁷ – Jf. dom af 21.12.2016 (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 61-75). For en detaljeret drøftelse, jf. f.eks. C. Leskinen og F. Elizalde »The control of terms that define the essential obligations of the parties under the Unfair Contract Terms Directive: *Gutiérrez Naranjo*«, *Common Market Law Review*, bind 55, 2018, s. 1595-1618.

C. Anvendelsen af de i Domstolens praksis udviklede principper på omstændighederne i denne sag

53. Det bør fra begyndelsen anføres, at selv om den tjekiske, den spanske, den italienske og den norske regering er af den opfattelse, at princippet om retskraft er relevant i denne sag, er L og Kommissionen uenige. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at selv om princippet om retskraft ikke er nævnt i spørgsmålet, forekommer den forelæggende ret ikke desto mindre at have betænkeligheder ved nationale processuelle regler, som har samme rækkevidde som princippet om retskraft (jf. punkt 21 i dette forslag til afgørelse). I henhold til fast retspraksis er det alene den nationale ret, der har kompetence til at fortolke og anvende national ret³⁸. Selv om min bedømmelse derfor fokuserer på de nationale processuelle principper, som spørgsmålet rejser tvivl om, nemlig princippet om forhandlingsgrundsætningen, kongruensprincippet og princippet om forbud mod reformatio in peius, kan jeg ikke se nogen grund til, at den ikke kan anvendes på nationale processuelle regler om retskraft, for så vidt som den forelæggende ret har anset dem for at være relevante for omstændighederne i denne sag.

54. Hvad angår ækvivalensprincippet har Kommissionen anført, at der er fast praksis fra forfatningsdomstolen og den øverste domstol, som anerkender, at ex officio-anvendelsen af ufravigelige retsgrundsætninger udgør en undtagelse til de omtvistede nationale processuelle regler, mens Unicaja Banco og den spanske regering er af en anden opfattelse (jf. punkt 26, 28 og 31 i dette forslag til afgørelse). I lyset af Domstolens praksis, hvortil der er henvist i punkt 44 i dette forslag til afgørelse, og det forhold, at artikel 6 i direktiv 93/13 skal anses for ligeværdig med ufravigelige nationale retsgrundsætninger, følger det heraf, at hvis sådanne regler i henhold til national ret anses for en undtagelse til anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper, skal den nationale ret, der behandler appellen, af egen drift give artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 fuld virkning uden at være begrænset af disse principper³⁹. Det tilkommer derfor den forelæggende ret at afklare, om national retspraksis finder anvendelse på hovedsagen, og hvis det er tilfældet, forekommer det mig, at anvendelsen af disse nationale processuelle principper, som udelukker L's ret til at støtte ret på Domstolens praksis vedrørende hendes rettigheder i henhold til direktiv 93/13, udgør en krænkelse af ækvivalensprincippet.

55. Hvad angår effektivitetsprincippet er der efter min opfattelse klare indikationer, der bygger på Domstolens praksis, på, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med dette princip, er til hinder for anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper under omstændighederne i denne sag.

56. Det er korrekt, at L ikke iværksatte en appel eller en kontraappel til prøvelse af førsteinstansdommen, som tidsbegrænsede de restituerende virkninger af de beløb, der var modtaget i henhold til det urimelige kontraktvilkår, og at forbrugerens fuldstændige passivitet i lyset af Domstolens praksis, der er nævnt i punkt 45 i dette forslag til afgørelse, kan begrænse effektivitetsprincippet. Det bør imidlertid påpeges, at under omstændighederne i denne sag kan en forbrugers, såsom L, manglende rettidige handling tilskrives det forhold, at da Domstolen afsagde dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. – som gjorde det klart, at den nationale retspraksis, der var fastlagt i dommen af 9. maj 2013, var i strid med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 – var fristen for at iværksætte en appel eller en kontraappel i henhold til national ret allerede udløbet.

³⁸ – Jf. dom af 9.7.2020, Raiffeisen Bank og BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 og C-699/18, EU:C:2020:537, præmis 46).

³⁹ – Det er værd at anføre, at Domstolen har anerkendt, at pligten til ex officio at foretage en prøvelse af, om visse vilkår er urimelige i henhold til direktiv 93/13, er en processuel norm, som påhviler de nationale retter. Jf. dom af 7.11.2019, Profi Credit Polska (C-419/18 og C-483/18, EU:C:2019:930, præmis 74). Som Unicaja Banco og den spanske regering har angivet, kan det forhold, at national retspraksis vedrører ufravigelige retsgrundsætninger af processuel art, dermed ikke i sig selv være til hinder for anvendelsen heraf i denne sag.

57. Det er efter min opfattelse vanskeligt i en sådan situation at bebrejde en forbruger, såsom L, at vedkommende ikke rettidigt har iværksat en appel eller en kontraappel med henblik på at anfægte den nationale retspraksis, der blev fastlagt i dommen af 9. maj 2013, som ikke ville have gjort det muligt for hende at vinde sagen. Den omstændighed, at national ret, som anført af Unicaja Banco og den spanske regering, giver mulighed for at tilpasse pålæggelsen af de omkostninger, som den relevante part skal betale, overbeviser mig ikke om andet, henset til den eksisterende nationale retspraksis. I modsætning til det af Unicaja Banco anførte ugyldiggør det forhold, at L var præsenteret ved en advokat og tilsyneladende var bekendt med den verserende sag Gutiérrez Naranjo m.fl., ligeledes ikke denne bedømmelse. Som Domstolen har udtalt, påvirker det forhold, at en forbruger er repræsenteret ved en advokat, ikke den nationale rets forpligtelse til at foretage en bedømmelse af urimelige kontraktvilkår i henhold til direktiv 93/13⁴⁰. Endvidere bør det anføres, at generaladvokat Mengozzis forslag til afgørelse i den sag, der blev fremsat den 13. juli 2016⁴¹, nåede en anden konklusion end Domstolens og dermed kan have underbygget opfattelsen af, at der er forenelighed mellem den nationale retspraksis og direktiv 93/13, inden dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. blev afsagt.

58. Det bør derfor under disse omstændigheder antages, som Kommissionen har angivet, at den nationale retspraksis, der blev fastlagt ved dommen af 9. maj 2013, sammenholdt med anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper, medførte, at L blev frataget de processuelle midler til at gøre sine rettigheder gældende i henhold til direktiv 93/13. Herudover betyder en konstatering, som L har angivet, hvorefter disse nationale processuelle principper forhindrer en national ret, der behandler en appel, i ex officio at beslutte, at der skal ske tilbagebetaling af alle de beløb, som forbrugeren har betalt med urette i henhold til et urimeligt kontraktvilkår, i overensstemmelse med dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl., at en forbruger i L's situation ikke har nogen mulighed for få fuldstændig tilbagebetaling, og at banken beholder de beløb, der er betalt med urette på grundlag af det urimelige kontraktvilkår. Som Domstolen fremhævede i nævnte dom, skal national ret i denne henseende ikke anvendes på en sådan måde, at det bringer indholdet af den rettighed, som forbrugere er tillagt i henhold til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, hvorefter de ikke er bundet af et urimeligt kontraktvilkår, i fare (jf. punkt 50 i dette forslag til afgørelse).

59. Det bør også påpeges, at omstændighederne i den foreliggende sag efter min opfattelse adskiller sig fra de omstændigheder, der gav anledning til dom af 11. marts 2020, Lintner⁴². Domstolen fandt i det væsentlige i den dom – i tråd med mit forslag til afgørelse i sagen – at ex officio-efterprøvelsen af urimelige kontraktvilkår i henhold til direktiv 93/13 ikke pålægger den nationale ret at se bort fra navnlig princippet om forhandlingsgrundsætningen for at omfatte alle kontraktvilkårene i aftalen, selv de vilkår, som ikke er en del af tvistens genstand. I den foreliggende sag nedlagde L derimod fra begyndelsen påstand om fuldstændig tilbagebetaling af alle beløb, der var betalt med urette i henhold til det urimelige kontraktvilkår, og påstanden er forblevet en del af sagens genstand (jf. punkt 13 og 25 i dette forslag til afgørelse).

60. Endvidere forekommer Domstolens tilgang i dom af 25. november 2008, Heemskerk og Schaap⁴³, mig ikke at finde anvendelse i denne sag. Den dom omhandlede fortolkningen af visse EU-foranstaltninger, der generelt vedrørte eksportrestitutioner for landbrugsprodukter.

⁴⁰ – Jf. i denne henseende dom af 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, præmis 40), og mit forslag til afgørelse Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, punkt 65-69).

⁴¹ – Jf. generaladvokat Mengozzis forslag til afgørelse Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:552, navnlig punkt 38-76).

⁴² – C-511/17 (EU:C:2020:188, præmis 28-34). Jf. også mit forslag til afgørelse Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, punkt 49-53).

⁴³ – C-455/06 (EU:C:2008:650, præmis 44-48), sammenholdt med dom af 13.2.2014, Maks Pen (C-18/13, EU:C:2014:69, præmis 37).

Domstolens afgørelse, hvorefter en national domstol ikke efter EU-retten er forpligtet til af egen drift at anvende EU-retten, når anvendelsen heraf ville medføre, at den tilsidesatte det nationale processuelle princip om forbud mod reformatio in peius, kan adskilles fra den specifikke kontekst om sikring af effektiv forbrugerbeskyttelse i henhold til direktiv 93/13⁴⁴, som der er tale om her.

61. Det bør følgelig lægges til grund, at de omtvistede nationale processuelle principper er i strid med effektivitetsprincippet, eftersom de gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at sikre den beskyttelse, som direktiv 93/13 tillægger forbrugere.

62. Jeg konkluderer derfor, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, i lyset af effektivitetsprincippet, er til hinder for anvendelsen af de omtvistede nationale processuelle principper under omstændighederne i denne sag.

VI. Forslag til afgørelse

63. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg Domstolen at besvare de af Tribunal Supremo (den øverste domstol, Spanien) forelagte spørgsmål som følger:

»Artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal i lyset af effektivitetsprincippet fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for anvendelsen af de nationale processuelle principper, der består i princippet om forhandlingsgrundsætningen, kongruensprincippet og princippet om forbud mod reformatio in peius, som forhindrer den nationale ret, der skal behandle en appel iværksat af en bank til prøvelse af en dom, som tidsbegrænsede tilbagebetalingen af de beløb, som en forbruger med urette havde betalt i henhold til en guld-klausul, der efterfølgende var erklæret ugyldig, i at beslutte, at der skal ske fuldstændig tilbagebetaling af disse beløb, der var betalt med urette.«

⁴⁴ – Jf. i denne henseende dom af 7.6.2007, van der Weerd m.fl. (C-222/05 – C-225/05, EU:C:2007:318, præmis 39 og 40).